

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาประเทศ คือ การสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิต ให้เกิดขึ้นกับประชาชนในทุกๆด้าน โดยที่ประชาชนทุกคนในสังคมสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยปลอดภัยจากความกลัวและความขาดแคลน รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี มีความปลอดภัยจากการคุกคามทางสังคม ได้รับ การปกป้องคุ้มครอง มีหลักประกันทางสังคม มีสิทธิ และมีโอกาส การที่จะเข้าถึงการบริการทางสังคม โดยไม่ถูกกีดกันมีความรู้สึกมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) และสำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดเครื่องชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ได้ 7 ด้าน ที่สำคัญดังนี้ 1. ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ 2. ด้านความมั่นคงทางอาหาร 3. ด้านความมั่นคงทางสุขภาพ 4. ด้านความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม 5. ด้านความมั่นคงส่วนบุคคล 6. ด้านความมั่นคงของชุมชน 7. ด้านความมั่นคงทางการเมือง ซึ่งความมั่นคงในทุกๆมิติของมนุษย์ จะนำไปสู่การพัฒนาให้คนในสังคมมีคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตที่ดี ครอบคลุมภูมิทัศน์ของความเป็นอยู่ ทั้ง 5 ด้านที่สำคัญ ตั้งแต่ชีวิตส่วนตัว ในเรื่องสุขภาพที่แข็งแรง มีสุขภาพจิตที่ดี ได้รับการศึกษามีความรู้ ใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข ด้านชีวิตครอบครัว ซึ่งได้แก่มีครอบครัวที่อบอุ่น สมาชิกมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ด้านชีวิตการทำงาน ที่มีโอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเองทำให้มีรายได้ที่สามารถเลี้ยงดูตนเองได้ ด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งได้แก่ การได้มีชีวิตอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และด้านการบริหารจัดการที่ดีจากภาครัฐ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิต่างๆของตนอย่างเหมาะสม (ระพีพรรณ คำหอม. 2549 : 40-41)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ในด้านของยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาดคนและสังคมไทยให้ครอบคลุมใน 3 เรื่องหลัก คือ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554)

1. การพัฒนาคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัยตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้พื้นฐาน

เข้มแข็งมีทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะ ทักษะของกำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการ พร้อมก้าวสู่โลกของการทำงานและการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ จัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ ให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

2. การเสริมสร้างสุขภาพของคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจ และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่เน้นการพัฒนาาระบบสุขภาพอย่างครบวงจรมุ่งการดูแลสุขภาพเชิงป้องกันการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ เสริมสร้างคนไทยให้มีความมั่นคงทางอาหารและการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย ลด ละ เลิกพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ

3. การเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข มุ่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของคนในสังคมบนฐานของความมีเหตุมีผล ดำรงชีวิตอย่างมั่นคงทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน พัฒนาระบบการคุ้มครองทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลายและครอบคลุมทั่วถึงสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน ส่งเสริมการดำรงชีวิตที่มีความปลอดภัย นำอยู่ บนพื้นฐานของความยุติธรรมในสังคม เสริมสร้างกระบวนการยุติธรรมแบบบูรณาการและการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง (พูนศักดิ์ อินทโยธา. 2549 : 41-42)

ปัจจุบันภาคเกษตรมีบทบาทในด้านโครงสร้างการผลิตลดลง แต่ความสำคัญของภาคเกษตรในประเทศไทยได้ลดลงตามไปด้วย แม้ว่าภาคเกษตรจะเป็นสาขาการผลิตที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศน้อยกว่าสาขาการผลิตอื่นๆ แต่ก็มีความสำคัญในการสร้างความมั่นคงแก่ประเทศในด้านอาหาร เป็นวัตถุดิบของภาคอุตสาหกรรมและการส่งออก ซึ่งทำให้ประเทศไทยสามารถส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์อาหารได้ในลำดับต้นๆของโลกอย่างไรก็ตาม รายได้อาจไม่ใช่ปัจจัยเพียงอย่างเดียวที่จะบอกถึงผลการพัฒนาการเกษตรต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่สำคัญอีกหลายอย่าง เช่น การได้รับการศึกษา การมีสุขอนามัยที่ดี ฯลฯ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยเกื้อหนุนการพัฒนาการเกษตรการพัฒนาการเกษตรในช่วงที่ผ่านมา รัฐบาลได้มุ่งเน้นนโยบายสนับสนุนการพัฒนาและแก้ปัญหาการเกษตรอย่างมาก จำเป็นต้องมีเครื่องมือหรือตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาการเกษตรและผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาการเกษตรบรรลุเป้าหมายได้อย่างชัดเจน (สุภาลักษณ์ เขียวจำ. 2543 : 48)

การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน ปัญหาอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ได้แก่ ปัญหาเรื่อง “คุณภาพชีวิต” (Quality of Life) เนื่องจากว่า โลกในวันนี้ได้ผ่านการพัฒนามาตลอด โดยเฉพาะทางด้านวัตถุต่างๆที่จะเข้ามาอำนวยความสะดวกซึ่งเปรียบพร้อมด้วยวิทยาการและเทคโนโลยีอันทันสมัย ช่วยให้การดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์

ได้รับความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น เช่น มีเครื่องบิน รถไฟ รถยนต์ โทรศัพท์ โทรทัศน์ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่เหล่านี้นับวันจะมีการพัฒนามากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งชนิดของคุณภาพและชนิดของปริมาณ การพัฒนาและจัดสร้างขึ้นมาจากเทคโนโลยีเหล่านี้ ส่วนใหญ่แล้วจะมีการผลิตกันในโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งวิธีการผลิตและการใช้ประโยชน์ มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติไม่น้อย เมื่อเวลาผ่านไปนานๆหลายๆปี สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์ที่มนุษย์อาศัยใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพเสื่อมโทรมที่ก่อให้เกิดมลพิษ เกิดมลภาวะต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งในเรื่องอาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรมก็ได้ก่อให้เกิดชุมชน ผู้คนอาศัยอยู่กันอย่างแออัด เกิดแหล่งเสื่อมโทรม แหล่งชุมชนแออัด เป็นต้น ในสังคมเช่นนี้ทำไมเกิดอาชญากรรมและโรคจิตประสาทต่างๆ จึงมีเพิ่มมากขึ้น คำถามต่างๆเหล่านี้ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับเรื่องของคุณภาพชีวิตทั้งสิ้น (สุพรรณิ ไชยอำพร และคณะ. 2534 : 2)

องค์การสวนยาง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้จัดทำโครงการบริหารจัดการศูนย์เครือข่ายถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านยางพาราครบวงจร เผยแพร่ความรู้ด้านยางพาราเกี่ยวกับสร้างสวนยาง การแปรรูปยางเบื้องต้น และจำหน่ายผลผลิตยางพาราอย่างมีประสิทธิภาพ ในปี 2553 ขึ้น เพื่อเป็นการติดตามผล ส่งเสริมในการพัฒนาเกษตรกรชาวสวนยาง ยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ใช้ประโยชน์จากสวนยาง ได้อย่างเต็มที่ ทั้งมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงได้มอบหมายให้ศูนย์เผยแพร่ความรู้ด้านยางพาราครบวงจร จัดทำสื่อโทรทัศน์ วิทยุ เอกสาร วีซีดี และแผ่นพับ เผยแพร่ความรู้ด้านยางพารา เกี่ยวกับการสร้างสวนยางพารา การแปรรูปยางเบื้องต้น และการจำหน่ายผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ให้แก่เกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย ครอบคลุมพื้นที่ 60 จังหวัดทั่วประเทศ เผยแพร่โดยการจัดนิทรรศการด้านยางพาราครบวงจร จำนวน 20,000 คน (กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2555 : 45)

ปัจจุบันยางพาราเป็นชีวิตและลมหายใจของชาวจังหวัดบึงกาฬ เป็นหัวใจสำคัญของเศรษฐกิจจังหวัดบึงกาฬโดยแท้ เพราะเม็ดเงินจากการค้าขายยางเพียงอย่างเดียว สร้างรายได้ให้จังหวัดน้องใหม่แห่งนี้ปีละไม่ต่ำกว่า 10,000 ล้านบาท ที่สำคัญคือ สร้างอาชีพและรายได้ให้เกษตรกรสวนยางได้เป็นกอบเป็นกำ ล่าสุด กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สทย.) ระบุว่า จังหวัดบึงกาฬใน 8 อำเภอ มีพื้นที่ปลูกยางรวมทั้งสิ้น 731,921 ไร่ เปิดกรีดแล้วทั้งหมด 386,135 ไร่ มากที่สุดคือ อ.บึงกาฬ 201,656 ไร่ เปิดกรีด 101,860 ไร่ รองลงมาคือ อ.ปากคาด 128,194 ไร่

เปิดกรีด 98,596 ไร่, อ.เขภา 100,342 ไร่ เปิดกรีด 58,456 ไร่ อ.โซ่พิสัย 97,128 ไร่ เปิดกรีด 30,111 ไร่, อ.ศรีวิไล 90,877 ไร่ เปิดกรีด 59,726 ไร่, อ.บึงโขงหลง 45,642 ไร่ เปิดกรีด 19,800 ไร่, อ.พรเจริญ 42,098 ไร่ เปิดกรีด 16,317 ไร่ และ อ.บุ่งคล้า 25,981 ไร่ เปิดกรีด 1,265 ไร่

จังหวัดบึงกาฬ ทั้งภาครัฐและเอกชนตั้งเป้าหมายว่า ในอนาคตหากเปิดกรีดยางเต็มพื้นที่ปลูก 800,000 ไร่ ครอบคลุมทั้ง 8 อำเภอ จะมีเงินเข้าจังหวัดปีละกว่า 36,000 ล้านบาทเลยทีเดียว แต่เอาเข้าจริง พื้นที่ปลูกยางบึงกาฬวันนี้มีมากกว่า 1 ล้านไร่ไปแล้ว เกษตรกรสวนใหญ่มีสวนยางราว 10-15 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,000-50,000 บาท ส่วนพวกเค้าแก่ที่มีเป็น 100 ไร่ หรือ 200 ไร่ หรือมากกว่านั้น มีรายได้สูงกว่ามนุษย์เงินเดือนหลายคนเสียอีก ส่วนคนที่ไม่มีสวนยางก็รับจ้างกรี๊ด ซึ่งก็ได้ค่าตอบแทนในสัดส่วนที่สูงเช่นเดียวกัน เหตุผลที่ยางพาราบึงกาฬเฟื่องฟูเป็นอย่างมาก เพราะมีสภาพพื้นที่เหมาะสมทั้งดิน น้ำ อากาศ และปริมาณน้ำฝนที่พอเหมาะ ซึ่งดินบึงกาฬเป็นเป็นลักษณะดินร่วนปนทราย ได้รับความชื้นจากรัศมีแม่น้ำโขงที่แผ่ได้ถึง 30-60 กิโลเมตร ทำให้บึงกาฬและพื้นที่แถบอีสานเหนือปลูกยางได้ดี นอกจากนี้ หลังจากเจ้าหน้าที่ ตั้งแต่ปี 2534 คนบึงกาฬจึงเห็นประโยชน์จากการปลูกยาง กระทั่งมีโครงการปลูกยาง 1 ล้านไร่ เมื่อปี 2547 ทำให้การค้าขายยางพาราเป็นไปอย่างคึกคัก ส่งผลให้ราคายางดิบตัวสูงขึ้น และพื้นที่ปลูกยางก็ขยายตัวมากขึ้นตามไปด้วย ชาวสวนยางบึงกาฬรายหนึ่งให้ความรู้ว่า ปัจจุบันผลผลิตยางที่บึงกาฬส่วนใหญ่เป็น "ยางก้อนถ้วย" นิยมซื้อขายกันสด ๆ เกษตรกรต้องกรี๊ดให้ได้ราว 8 มัด จึงจะสามารถเก็บยางก้อนถ้วยไปขายได้ ตามมาตรฐานของสหกรณ์ หรือตามที่ตลาดประมูลยางกำหนด แต่ช่วงหลังเริ่มมีการแปรรูปยางก้อน หรืออีกข้างเป็น "ยางเครป" วิธีการผลิตคือ นำยางก้อนเข้าเครื่องรีดยางเพื่อนำสิ่งสกปรกออกจากยาง ซึ่งจะทำให้คุณภาพค่ายางหรือเนื้อยางแห้งเพิ่มสูงขึ้นจากยางก้อนถ้วย และทำให้ขายได้ราคาเพิ่มขึ้น เป็นการเพิ่มมูลค่ายาง ซึ่งยางเครปในปัจจุบันเริ่มเป็นที่ต้องการของตลาดอุตสาหกรรมยางมากขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยเหตุผลทั้งหมดนี้เอง ธุรกิจยางพาราในบึงกาฬจึงก่อตัวขึ้นเป็นลำดับเป็นส่วนตัวทั้งจังหวัด สวนยางหลายสวนมีกระบวนการผลิตครบวงจร ตั้งแต่แปลงเพาะกล้ายาง ร้านจำหน่ายพันธุ์ยาง ร้านรับซื้อยางแผ่น ยางก้อนถ้วย และเศษยาง ทั้งรายใหญ่และรายย่อย (สำนักงานการเกษตรจังหวัดบึงกาฬ. 2555 : 25)

ขณะที่โรงงานอุตสาหกรรมยางพารายักษ์ใหญ่ก็ไม่พลาดที่จะมาลงทุนที่บึงกาฬเช่นกัน ปัจจุบัน บึงกาฬมีโรงงานรับซื้อยางพาราจำนวน 4 แห่ง ประกอบด้วย บริษัท ไทยรับเบอร์แลทเทคส์กรุ๊ป จำกัด, บริษัท รับเบอร์แลนด์ โปรดักส์ จำกัด ในเครือศรีตรัง, บริษัท ไทยฮั่วยางพารา จำกัด (มหาชน) และกลุ่มบริษัทไทยอีสเทิร์น และมีแนวโน้มที่จะเปิดตัวเพิ่มอีก 1

โรงงาน โดยกลุ่มทุนประเทศจีนในเร็ว ๆ นี้ "ชนพล พลพิสิฐกุล" ประธานชมรมพ่อค้ายางบึงกาฬ และผู้จัดการกลุ่มบริษัทไทยอีสเทิร์น สาขาบึงกาฬ ผู้รับซื้อยางด้วยรายใหญ่ของบึงกาฬ บอกว่า ไทยอีสเทิร์นเข้ามาบุกเบิกตั้งโรงงานที่บึงกาฬตั้งแต่ปี 2545 โดยเล็งเห็นว่าพื้นที่ภาคอีสานน่าจะเป็นแหล่งปลูกยางได้ โดยอนาคตเชื่อว่าจะมีการปลูกยางเพิ่มขึ้นอีกอย่างแน่นอน สาเหตุหลักในการมาลงทุนตั้งโรงงานที่บึงกาฬ เพราะเป็นจังหวัดที่มีปริมาณวัตถุดิบเป็นจำนวนมาก และขยายพื้นที่การปลูกยางได้อย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบัน โครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจยางพาราในบึงกาฬมีครบวงจร ตั้งแต่ เกษตรกร ชมรมพ่อค้ายาง สหกรณ์ และองค์การสวนยาง ขณะที่โรงงานอุตสาหกรรมก็ทยอยเข้ามาลงทุนในบึงกาฬอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยากให้มีการต่อยอดคือ โรงงานอุตสาหกรรมภาคการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตและรายได้ให้กับทุกภาคส่วนของจังหวัด "ปัจจุบันปริมาณยางในบึงกาฬมีมากขึ้นทุกวันและอีก 2 ปีก็จะเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนประเทศเพื่อนบ้านก็ทยอยปลูกยางกันมากเช่นกันดังนั้นในอนาคตภาคอุตสาหกรรมแปรรูปยางพาราน่าจะเข้ามาลงทุนเพื่อสร้างงานในจังหวัด และเพิ่มมูลค่าวัตถุดิบยางพารา" ชั่วโมงนี้ ภาพลักษณ์บึงกาฬ คือศูนย์กลางยางพาราภาคอีสาน ไปเรียบร้อยแล้ว (หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ฉบับวันที่ 10 - 13 ก.พ. 2554)

ตำบลหนองพันทา ในเขตอำเภอโซ่พิสัยเป็นเขตพื้นที่สวนยางพาราหนึ่งในจังหวัดบึงกาฬ ทำให้น่าศึกษาว่าเกษตรกรชาวสวนยางคุณภาพชีวิตดีขึ้นกว่าเดิมหรือไม่ มีคุณภาพชีวิตในทัศนะของเกษตรกรชาวสวนยางคืออะไร เราจะใช้เกณฑ์อะไรเป็นเครื่องบ่งชี้โครงสร้างทางเศรษฐกิจจากยุคของเกษตรกรรมโบราณมาสู่ยุคอุตสาหกรรมสมัยใหม่ การศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ย่อมมีความสำคัญมากทั้งในแง่วิชาการและเชิงปฏิบัติ เพราะอย่างน้อยก็จะได้ข้อมูลที่สำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จะเป็นโอกาสแก่ผู้บริหารที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานพัฒนา จึงมีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายพัฒนาชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญมากประการหนึ่งของการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในเขตตำบล

หนองพันทา อำเภอไช้พิสัย จังหวัดบึงกาฬ

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในเขตตำบล

หนองพันทา อำเภอไช้พิสัย จังหวัดบึงกาฬ

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

ชาวสวนยาง ในเขตตำบลหนองพันทา อำเภอไช้พิสัย จังหวัดบึงกาฬ

สมมติฐานการวิจัย

1. คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในเขตตำบลหนองพันทา อำเภอ

ไช้พิสัย จังหวัดบึงกาฬ อยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง ในเขตตำบลหนองพันทา

อำเภอไช้พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะภาพสมรส สถานะภาพทาง

ครอบครัว อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ การถือครองที่อยู่อาศัย และการถือครองที่ดิน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง

ในเขตตำบลหนองพันทา อำเภอไช้พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยแบ่งขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง

ในเขตตำบลหนองพันทา อำเภอไช้พิสัย จังหวัดบึงกาฬ โดยศึกษาแนวคิด เฟร์แรนส์ และ

พาวเวอร์ (Ferrans and Power. 1992 : 86) ดังนี้

1.1 ด้านสุขภาพและหน้าที่

1.2 ด้านสังคมเศรษฐกิจ

1.3 ด้านจิตวิญญาณ

1.4 ด้านครอบครัว

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราที่อาศัยอยู่ใน ตำบลหนองพันทา อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ 12 หมู่บ้าน จำนวน 641 คน (สำนักงานเกษตร อำเภอโซ่พิสัย. 2555 : 25)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราที่อาศัยอยู่ใน ตำบลหนองพันทา อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคำนวณได้โดยใช้สูตรของยามานะ (Yamane. 1973 : 727) จำนวน 247 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษา ณ พื้นที่ ได้แก่ ตำบลหนองพันทา จำนวน 12 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านห้วยลึก หมู่ที่ 2 บ้านห้วยลึก หมู่ที่ 3 บ้านโพนทอง หมู่ที่ 4 บ้านโนนแก้ว หมู่ที่ 5 บ้านหนองนาคำ หมู่ที่ 6 บ้านหนองพันทา หมู่ที่ 7 บ้านจี้เหล็กใหญ่ หมู่ที่ 8 บ้านป่าไร่ หมู่ที่ 9 บ้านโนนม่วง หมู่ที่ 10 บ้านโนนแก้วน้อย หมู่ที่ 11 บ้านพัฒนาพร หมู่ที่ 12 บ้านโนนโพธิ์ศรี

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2555-มีนาคม 2556

5. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

5.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพการสมรส สถานภาพทางครอบครัว อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ การถือครองที่อยู่อาศัย การถือครองในที่ทำกิน

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนพาราในเขตตำบล หนองพันทา อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ดัดแปลงจากกรอบแนวคิดของ เฟอ์แรนส์ และ พาวเวอร์ (Ferrans and Power. 1992 : 86) โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน

5.2.1 ด้านสุขภาพและหน้าที่

5.2.2 ด้านสังคมเศรษฐกิจ

5.2.3 ด้านจิตวิญญาณ

5.2.4 ด้านครอบครัว

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **คุณภาพชีวิต** หมายถึง การรับรู้ความพึงพอใจและการรับรู้สถานะด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อมของเกษตรกรชาวสวนยาง ในการดำรงชีวิตในสังคม ประเมินได้จากเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย

1.1 **ด้านสุขภาพและหน้าที่** หมายถึง ภาวะสุขภาพของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ประกอบด้วย เกษตรกรมีการดูแลสุขภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอ เกษตรกรได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี เกษตรกรมีเวลาว่างสำหรับตนเองในการพักผ่อน เกษตรกรมีการทำกิจกรรมสันทนาการ และเกษตรกรมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1.2 **ด้านสังคมเศรษฐกิจ** หมายถึง รายได้ของเกษตรกรชาวสวนยาง ประกอบด้วย เกษตรกรมีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว เกษตรกรมีรายได้เพียงพอกับการชำระหนี้สิน เกษตรกรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำสวนยางพารา เกษตรกรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการศึกษายาง และเกษตรกรมีรายได้เพียงพอในการดำรงชีพ

1.3 **ด้านจิตวิญญาณ** หมายถึง การรับรู้ของเกษตรกรชาวสวนยาง ประกอบด้วย เกษตรกรมีความเชื่อด้านจิตวิญญาณ เกษตรกรมีความเชื่อด้านศาสนา เกษตรกรมีความพึงพอใจในชีวิต ความสุข และความคุ้มค่าในตัวเอง เกษตรกรมีการรับรู้ในสิ่งที่ตนเป็นอยู่ และเกษตรกรมีการรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง

1.4 **ด้านครอบครัว** หมายถึง ชีวิตครอบครัวของเกษตรกรชาวสวนยาง ประกอบด้วย เกษตรกรมีครอบครัวที่อบอุ่น เกษตรกรมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนบ้าน เกษตรกรมีการอบรมบ่มนิสัยที่ดีให้กับบุตรหลาน เกษตรกรให้ความสำคัญกับบุคคลในครอบครัว และเกษตรกรอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้ดี

2. **เกษตรกรชาวสวนยางพารา** หมายถึง เกษตรกรที่ประกอบอาชีพการทำงานกรีดยางพาราเป็นอาชีพหลักทั้งผู้เป็นเจ้าของสวนยางพาราเอง และผู้รับจ้างกรีดยาง

3. **อายุ** หมายถึง อายุเต็มของเกษตรกรสวนยางพาราเป็นจำนวนปี

4. **เพศ** หมายถึง บุคลิกภาพของบุคคลในสังคม เป็นสิ่งที่แสดงถึงค่านิยมของบุคคลที่บ่งบอกถึงคุณภาพ พลังอำนาจ แบ่งเป็นเพศ ชาย และ หญิง

5. **รายได้** หมายถึง จำนวนเงินที่ได้จากการประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา

6. **ระดับการศึกษา** หมายถึง ในการได้รับการศึกษาระดับชั้น/หลักสูตรที่สำเร็จการศึกษา

7. สถานภาพการสมรส หมายถึง สถานภาพของการสมรสของชาวสวนยาง
แบ่งเป็น โสด สมรส หย่าร้าง

8. สถานภาพทางครอบครัว หมายถึง บทบาทหน้าที่ที่เกษตรกรเป็นอยู่ใน
ครอบครัวหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในครอบครัว เช่น หัวหน้าครอบครัว ผู้อาศัย ที่ประกอบอาชีพ
การทำสวนยางพารา

9. อาชีพหลัก หมายถึง การทำมาหากินอย่างอื่นนอกจากการทำสวนยาง

10. อาชีพรอง หมายถึง การทำมาหากินอย่างอื่นนอกจากการประกอบอาชีพหลัก

11. การถือครองที่อยู่อาศัย หมายถึง การเป็นเจ้าของหรือไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่
อาศัย

12. การถือครองในที่ทำกิน หมายถึง การเป็นเจ้าของหรือไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดินทำ
กิน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การศึกษานี้ทำให้ทราบถึงคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในเขตตำบล
หนองพันทา อำเภอไชยพิสัย จังหวัดบึงกาฬ และสามารถนำมาเป็นข้อมูลให้แก่หน่วยงานเกษตร
ในพื้นที่ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้เข้ามาทำการส่งเสริม พัฒนาให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่
ดีเพิ่มมากขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY